ei 13.5.2024

Ympäristövaliokunta

U 21/2024 vp

Asiantuntijalausunto Yksi aine, yksi arviointi –säädöspaketista

Kemianteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta tulla asiantuntijaksi valiokuntaan.

Kemianteollisuus kannattaa pyrkimyksiä parantaa ja tehostaa aineiden turvallisuusarviointia EU:n kemikaalilainsäädännöissä. Yhteinen tietoalusta ja sen myötä parantunut tiedonkulku ja prosessien koordinointi eri lainsäädäntökokonaisuuksien välillä on askel oikeaan suuntaan ja toivottavasti parantaa myös elinkeinoelämälle tärkeää lainsäädännön ennustettavuutta.

Eri säädöksissä on ristikkäisiä ja päällekkäisiä menettelyjä kemikaalien hallintaan, aloitteet valmistellaan jo komissiossa yksittäin ja siiloissa ja toimeenpanossa eri virastojen välillä ei tähän mennessä ole juurikaan ollut yhteistyötä. Kannatamme tavoitetta yhteistyön tiivistämisestä kemikaalilainsäädäntöä toimeenpanevien unionin eri virastojen välillä. Hallinnolliset rakenteet eivät saisi estää tieteellisen osaamisen ja resurssien tehokasta ja tarkoituksenmukaista hyödyntämistä.

Yritysten kannalta ehdotuksen jatkovalmistelussa olisi huomioitava:

1. Kemikaalitietoalustan sisältämien luottamuksellisten tietojen suojaaminen
Yritysten lailliset oikeudet kaupallisesti arvokkaiden tietojen ja immateriaalioikeuksien suojaamiseen on kilpailukyvyn säilyttämisen ja innovaatioihin kannustamisen kannalta oleellista samalla kun julkistetaan kemikaalien ominaisuustietoja ja niiden terveys- ja ympäristövaikutuksia koskevia tietoja. Ehdotuksessa tulisi olla selkeä velvoite sekä olla julkaisematta yritysten luottamuksellista tietoa, että myös suojata se mahdollisilta tietoturvauhilta.

2. Hallinnollisen taakan minimointi tutkimusten ilmoittamisvelvoitteessa
Ehdotuksessa säädetään ilmoitettavaksi kemikaalitietojärjestelmän tutkimusilmoitustietokantaan kaikki teollisuuden tekemät tai teettämät kemikaalitutkimukset, sekä liitteessä I mainittujen säädösten noudattamiseksi tehtävät, että myös minkä tahansa kemikaalien ja tuotteiden sisältämien kemikaalien tutkimukset, jotka tehdään riskin tai turvallisuuden arviointia varten. Laboratorioilla ja testauslaitoksilla on myös velvollisuus ilmoittaa heiltä tilatut testit, josta seuraa saman tutkimuksen ilmoittaminen kahteen kertaan.

Tutkimusten ilmoittaminen tulee olemaan monille yrityksille ehdotuksessa arvioitua isompi työ; säädöksiä ja niiden testausvelvoitteita on todella monia ja monenlaisia, ja niiden lisäksi suuri määrä alan päivittäisiä tutkimuksia, mittauksia ja analyysejä. On epäselvää, missä menee ilmoitusvelvollisuuden raja, vai tulisiko valtaosa laboratorioiden ja testauslaitosten työstä notifioida järjestelmään. Mikäli tutkimusilmoituksia ei selkeästi rajata, pitää myös pohtia, onko näin laajan tietojärjestelmän kerääminen myöskään Echan resurssien oikeaa käyttöä.

Tutkimuksia tehdään paljon myös uusista ja vaihtoehtoisista aineista ja materiaaleista, jotka liittyvät kiinteästi innovaatioihin. Tällaisen tiedon suojaaminen luottamuksellisena on erityisen tärkeää, jottei kilpailijoilla ole avointa pääsyä tutkimuksen kohteena oleviin aineisiin.

3. Kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan kemikaaliviraston ECHA:n resurssien riittävyys

Tehtävien siirto virastojen välillä ja jo pidempään jatkunut voimakas uusien tehtävien keskittäminen ECHA:lle aiheuttaa virastossa jatkuvaa resurssipainetta ja uuden kemikaalitietoalustan edellyttämän infrastruktuurin rakentamisella on isoja budjettivaikutuksia. ECHA:n palvelujen saatavuus ja tietojärjestelmien sujuvuus ja luotettavuus ovat yrityksille edellytyksenä säädösten noudattamiseen. On huolestuttavaa, että uusia tehtäviä annetaan ennen kuin ECHA:n perustamisasetusta tai tietoa tulevasta rahoituspohjasta on käytettävissä.

Ehdotuksessa edellytetään kansallisesti säädettäväksi yritysten ja laboratorioiden tekemien tutkimusilmoitusten valvonnasta. Velvoitteita säädettäessä on välttämätöntä huolehtia yritysten tasapuolisesta kohtelusta ja estää vapaamatkustus. Tutkimusilmoitusten tekemisen valvonta on kuitenkin erittäin haastava tehtävä muutenkin resurssipaineessa olevalle valvontaviranomaiskentälle.

4. Yksi aine, yksi arviointi -säädösehdotuksesta ei tehty vaikutustenarviointia

Säädösehdotus on tarkoitus antaa neuvoston ja parlamentin asetuksena, mutta siitä ei ole tehty vaikutustenarviointia. Ehdotus pohjaa 2019 tehtyyn kemikaalilainsäädännön toimivuustarkasteluun. Vaikutusten arvioinnissa olisi tullut esiin mm. yllä mainitut ongelmat mahdollisten muiden haasteiden lisäksi. Pidämme vaikutusten arvioinnin laiminlyöntiä hyvän lainsäädännön periaatteiden vastaisena.

Yhteenvetona toteamme, että kemikaalisääntely yleisesti ja myös yksi aine, yksi arviointi -säädöspaketti koskee koko kemikaalien arvoketjua raaka-aineiden toimituksesta kauppaan ja jatkokäyttäjäsektoreihin. Velvoitteiden selkeys, ennakoitavuus sekä hyötyjen ja kustannusten oikeasuhteisuus ovat välttämättömiä, jotta yritykset voivat luottaa toimintaympäristöön pidemmällä tähtäimellä ja investoinnit unionin alueelle pysyvät houkuttelevina. Kemikaaleilla on keskeinen rooli EU:n vihreässä siirtymässä ja ilmastonmuutoksen torjunnassa ja niitä tarvitaan strategisen omavaraisuuden kehittämisessä.

Olemme yhdessä elinkeinoelämän muiden toimijoiden kanssa mielellämme mukana yksi aine, yksi arviointi -ehdotuksen jatkokäsittelyssä.

Ystävällisin terveisin

Eliisa Irpola
Johtava asiantuntija, Tuoteturvallisuus
Kemianteollisuus ry